

Kampenomsundheden

Humanistisksundhedsforskning,
udviklingafkliniskpraksisogprioriteringisundhedsvæsenet

Uffe Juul Jensen

Professor I filosofi Aarhus Universitet
Lederafcenter for 'Sundhed, menneskeogkultur'.

Humanistisksundhedsforskning

- Humanistisksundhedsforskning betegner en række forskningsaktiviteter, som udvikler sig og institutionaliseres i tilknytning til eller inden for medicinen i anden halvdel af det 20. århundrede:
- En reaktion på eller supplement til forskning og forskningsidealer, der var knyttet til 'The golden age of medicine' (midten af det 20. århundrede).

Frasygesengtillaboratorium – ogtilbage

- Efter 2. verdenskrig: Udviklingen i eksperimentelbiologi i almindelighed og molekylærbiologi i særdeleshed
- Påbekostning af patient-relateret forskning
- Mod-offensiv: Alvan Feinstein's *Clinical Judgement* (1967):
- Øget forskning i diagnostik og behandling med epidemiologiske midler.
- Feinstein grundlægger 'klinisk epidemiologi'

“To induce doctors to think in new ways”

- “Dr. Feinstein's aim is nothing less than to induce doctors to think in new ways. He hopes that one result of his proposed revolution in clinical thinking will restore to clinical medicine the status it has lost owing to the explosive growth of molecular biology. He traces at length the growth and change of clinical investigation in this country, the changing role of the clinical investigator, first as medicine's handmaiden, later (and now) as master of the house, and the impact of the new breed of clinical investigator on medical teaching. He is not happy with what he sees”.

Kliniskepidemiologi- ihumanismenshistoriskeperspektiv (1)

- ‘Humanisme’ er et ‘contested concept’; et begreb hvorom der står vedvarende strid.
- Én klassisk betydning;
levende gennem hele vores kulturshistorie:
- Mennesket må forstås ud fra menneskets selv- men som uløseligt forbundet med omgivende natur og samfund
- Den klassiske medicin (Hippokrates; Aristoteles) er med til formidlen af denne humanisme

Kliniskepidemiologi- ihumanismenshistoriskeperspektiv (2)

- ‘Humanismen’ idetklassiske sygdomsbegreb:
- Sygdommen har et individuelt præg
- Selvsygdomme af samme type udvikler sig forskelligt
- Sygdomsforløb kun relativt forudsigelige
- ‘Sygehistorien’ afgørende bidrag til ‘det kliniske skøn’

Kliniskepidemiologi- ihumanismenshistoriskeperspektiv (3)

- Hvadderivorestiderudvikletsom 'narrative' og 'fænomenologiske' metoderharsåledes en forhistorie I kliniskpraksis
- I *Clinical judgements*øgte Feinstein at udvikleepidemiologiskeredskaber med henblikpå at 'indfange' sygdomsforløbetsindividualitet

Feinstein's selv-kritik:

Clinical Judgment Revisited: The Distraction of Quantitative Models (1)

- “More than 25 years ago, in a book called Clinical Judgment, each act of patient care was described as having an experimental structure. The “experiments” needed substantial scientific improvement, however, in quality of basic data, taxonomic classification of phenomena, and specifications of clinical reasoning. During the past 2 decades, these improvements have not occurred as extensively as expected because many investigators working in clinical forms of clinical research have not addressed these basic scientific challenges in data, taxonomy, and reasoning.”

Feinstein's selv-kritik:

*Clinical Judgment Revisited: The Distraction of
Quantitative Models (2)*

- “Instead, the investigators have applied quantitative “models,” derived from non-clinical domains, that focus on hard data, randomized trials, Bayes theorem, quantitative decision analysis, and psychometric strategies for clinimetric measurement. Consequently, the main challenges of clinical judgment still remain generally available for basic scientific research by investigative clinicians”. Copyright ©2004 by the American College of Physicians

Fra patient-orienteret til subjekt-orienteret klinisk forskning

- Kliniskepidemiologi kan betragtes som bidrag til humanistisk sundhedsforskning i 'klassisk' forstand.
- En humanisme der var knyttet sammen med paternalistisk etik
- Feinstein fremhæver i sine sidstearbejder, at han ikke har ladet patientens *som subjekt* komme til orde
- 'Selv-kritikken' afspejler ændring af 'humanisme' begrebet gennem det 20. århundrede:
- Mennesket, også patienten, som *selvrefleksivt individ*
- Udfordring for humanistisk sundhedsforskning (jf. Også Richard Horton; redaktør af *The Lancet*)

Humanistisksundhedsforskningogsundhedsvæsenetsudviklingislutningenafdet 20. århundrede (1)

- ‘The golden age of medicine’ var med til at styrkeoptimismenvedetableringafvelfærdsstatenessundhedsvæsen
- NHS (England efter 1948) som central model
- ‘En investeringifremtidigsundhed for alleborgere’

Humanistisksundhedsforskningogsundhedsvæsenetsudviklingislutningenafdet 20. århundrede (2)

- Selvbesindelseogkritik:
- Archie Cochrane: *Effectiveness and efficiency* (1972)
- Kritikaf den specialiseredehospitalmedicinog dens forbrugafressourcer
- Cochrane kræverdokumentation for effektenaf den specialiseredehospitalmedicinsindsatser
- Kontrolleredeforsøgsom 'magt-kritik' (eksempel)

Humanistisk sundhedsforskning og udvikling af sundhedsvæsenet (1).

- Cochrane knytter sig til en moderne humanistisk tradition forankret i samfundsmedicin og idealer om lighed og retfærdighed
- Denne humanisme udfoldes i forlængelse af eller i sammenhæng med de borgerlige revolutioner i Europa
- Central repræsentant: Rudolph Virchow (1821-1902)- samfundsmediciner, cellulærpatolog – og politiker

Humanistisk sundhedsforskning og udvikling af sundhedsvæsenet (2)

- Cochrane fremhæver ikke bare:
- Betydning af dokumentation for effektivitet i sygdomsbehandlingen
- Men også:
- Retfærdighed i fordelingen af ressourcer til forskellige grupper med forskellige lidelser
- Påpeger bl.a. skandaløse forhold for gamle og psykiatriske patienter

Velbefindende, 'det gode liv' - opgaver for Humanistisk sundhedsforskning (1)?

- Cochrane støtter sin kritik på 'almen menneskelige erfaringer'
- Kræver ikke og anviser ikke vej til videnskabelig undersøgelse heraf (f.eks. Behovet for omsorg).
- I dag bidrager humanistisk sundhedsforskning til videnskabelig kvalificering af antagelser om forskelle i krav til sundhed, 'velbefindende' et godt liv-

Velbefindende, 'det gode liv' - opgaver for Humanistisk sundhedsforskning (2)

- Individualisering, samfundsmæssig differentiering, gruppeskravom aner kendelse af livs-forms specifikke værdier og erfaringer etc....
- Denne udvikling indebærer nye opgaver for humanistisk sundhedsforskning.
- Nødvendigheden af inter-disciplinært samarbejde og aner kendelse af metoder og pluralisme i sundhedsforskningen.